

Poikkitieteellistä pohdiskelua

Ilkka Hartala

Sivistyksen puolustajat

19.4.2024

Ylikulutus

Eli luonnonvarojen uusiutumis- ja kierrätyskyvyn ylittävä kuluttaminen.

Ongelman seuraamuksia (1/2)

"Ylikulutus on yksi keskeisimmistä syistä ilmastokriisin ja luontokadon taustalla. Niiden kautta se lisää esimerkiksi sään ääri-ilmiöitä, jotka vaarantavat globaalia ruokaturvaa."

<https://yle.fi/a/74-20043438>

"Luonnonvarojen hyödyntämisestä johtuvat ongelmat näkyvät erityisesti kehittyvässä maissa, joissa tuotetaan hyödykkeitä rikkaisiin maihin. Esimerkiksi pääasiassa eläinrehuksi kasvatettava soija viljellään Etelä-Amerikassa, missä metsien kaataminen viljelymaiksi uhkaa monen lajin olemassaoloa. Kaakkois-Aasiassa taas tuotetaan palmuöljyä, jonka tieltä raivataan sademetsiä. Myös monet kalalajit ovat ylikalastettuja, minkä takia jotkut lajit ovat jo uhanalaisia."

<https://yle.fi/a/3-12553715>

Ongelman seuraamuksia (2/2)

"Kansainvälisen luontopaneeli IPBESin mukaan sama ihmisen toiminta, joka vauhdittaa ilmastonmuutosta ja biodiversiteettikatoa, kasvattaa myös pandemiariskiä."

<https://yle.fi/a/3-12036615>

Ongelman laajuus

"Suomen luonnontilasta kaikkiaan 68 prosenttia on hävitetty jo ennen vuotta 2000 [...] Luontotyyppehehtaareissa mitattuna luonnon tilaa on heikennetty yli 4,5 prosenttia 2000-luvun aikana."

<https://yle.fi/a/74-20063916>

"[12.4.2024 oli] Suomen ylikulutuspäivä. Se tarkoittaa sitä, että olemme Suomessa kuluttaneet loppuun laskennallisen osuutemme uusiutuvista luonnonvaroista tämän vuoden osalta."

<https://yle.fi/a/74-20082822>

"Maailmanlaajuisesti koko maapallolla ylikulutetaan 1,7 maapallon uusiutuvat luonnonvarat vuosittain."

<https://yle.fi/a/74-20082822>

Pienryhmäkeskustelujen tulokset

- ▶ Ahneus. Aina pitää saada jotain lisää.
- ▶ Kulutus tavanomaistunut. Tietyt peruslaitteet kaikissa kodeissa (esim. kahvinkeitin vain vieraita varten).
- ▶ Kiire. Halutaan helpotusta arjen haasteisiin.
- ▶ Voimat lopussa. Mennään siitä mistä aita on matalin.
- ▶ Turha pakkaaminen.
- ▶ Hävikki.
- ▶ Tuotteiden kuljetus.
- ▶ Lihan tuotanto.
- ▶ Tuotteiden laatu heikentynyt.
- ▶ Tehdään korjaamattomia tai vaikeasti ja kalliisti korjattavia tuotteita.
- ▶ Halutaan omistaa lainaamisen tai kokemuksellisuuden sijaan.

Ehdotuksia ongelmien syiksi (2/3)

- ▶ Pinnallisuus. Pitää vaihtelun vuoksi vaihtaa tavarat.
- ▶ Muotisuuntaukset kannustaa vaihtamaan tavaroitaan, kuten vaatteita.
- ▶ Ylikulutetaan jopa kierrätystavaraa.
- ▶ Tekeminen itse kalliimpaa kuin kaupasta ostaminen, eikä taitoja enää osata/opeteta aikaisin.
- ▶ Hankitaan yli oman tarpeen varastoon.
- ▶ Harrastukset vaatii suuret määrät varusteita.
- ▶ Some kannustaa ehostamaan ulkonäköä turhilla tuotteilla.
- ▶ Vaatteita ei valmisteta sopiviksi tai toimivan kasvuvaran kanssa.
- ▶ Kilpaillaan kaikessa. Ylikulutetaan itseään.
- ▶ Halutetaan tehostaa kaikki toiminta. Mitataan monia piirteitä monilla laitteilla.

Ehdotuksia ongelmien syiksi (3/3)

- ▶ Terveyden enimmäistäminen: kalorit, ravintolisät, tarkat ruokavaliot syynissä.
- ▶ Puhtauden ihanne. Pestään keho ja vaatteet turhan usein.
- ▶ Vaatteet ei hengitä (huono suunnittelu ja raaka-aineet).
- ▶ Tarpeiden kierre on itse-aiheutettu tuotteistamalla (tehomainostettu tuote luo uuden tarpeen, johon tehomainostetaan uusi ratkaisu).

Ehdotuksia ongelmien ratkaisuiksi (1/4)

Pienryhmäkeskustelujen tulokset

- ▶ Kerrospukeutuminen suojaisi päällysvaatteita kulumiselta.
- ▶ Hengittävyttä ja liikkumavaraa lisää vaatteisiin.
- ▶ Pidemmät takuuajat. Kilpailtaisiin kestävyudessa ja laadussa.
- ▶ Palautetut tuotteet korjattava ja kierrätettävä polttamisen ja romuttamisen sijaan.
- ▶ Yhteiset kansainväliset säännöt tuotteiden korjattavuuteen.
- ▶ Ajattelutavan muutos. Nyt eletään kuluttaakseen paljon, pitäisi kuluttaa vähän elääkseen.
- ▶ Onnellisuuden mielikuva irroitettava uusien tuotteiden hankkimisesta.
- ▶ (Mielikuva)mainostamiseen rajoituksia.

Ehdotuksia ongelmien ratkaisuksi (2/4)

- ▶ Vaihtoehtoisia tulonlähteitä julkkiksille ja sisällöntuottajille tuotteiden mainostamisen lisäksi.
- ▶ Vuokraus/lainauspalvelut käteviksi ja tunnetuiksi.
- ▶ Vaihdamatalousalustat käteviksi ja tunnetuiksi.
- ▶ Verkko-ostamiseen pakollinen harkinta-aika.
- ▶ Tuontitullit ohjaisi kulutusta paikallisempaan tuotantoon.
- ▶ Verotuet ohjattava tuotannon kestävyuden ei kansalaisten ostovoiman perusteella.
- ▶ Yhteiskunnan ongelmia tulisi ennaltaehkästä heti alkuunsa, jotta ne eivät pääse pahentumaan ja kallistumaan.
- ▶ Tuettava vapaa-aikaa palkan lisääntymisen sijaan (esim. 4 päivän työviikko). Rauhoittaisi elämää.
- ▶ Ohjataan uutuuden ja vaihtelun viehäytys pakollisiin kulutustuotteisiin, kuten ruokaan (eri ohjeet, maut, tyylit yms.).

Ehdotuksia ongelmien ratkaisuiksi (3/4)

- ▶ Aikuisille "lapsien" toimintaa (matalimmat odotukset ja suorituspaineeet).
- ▶ "Huonous kunniaan" (ei painoteta yhtä ainoaa lajia/harrastusta/ammattia).
- ▶ Kannustetaan luovuuteen ja mielikuvituksen käyttöön lapsuudesta asti (valmiit lelut ja sovellukset vähemmälle).
- ▶ Kausiruoasta maininnat kauppoihin ja ohjataan ostamaan verotuksella.
- ▶ Kausivaihteluun keskittyminen tuo vaihtelua.
- ▶ **Vinkki** : Tiskit vähenee käyttämällä vain muutamia aterimia monia kertoja.
- ▶ **Vinkki** : Ennen ostamista mieti voitko sitoutua tähän tuotteeseen loppuelämäksi?
- ▶ **Vinkki** : Älä osta uutta heti, kun vanha tuote hajoaa. Katso pärjäätkö ilman.

Ehdotuksia ongelmien ratkaisuksi (4/4)

- ▶ Yhteisasumiseen kannustettava (esim. tukien ei pitäisi pudota, jos asuu puolison kanssa).
- ▶ Opiskelijoille tarjotut ympäristöystävälliset tuotteet ja palvelut (ruoka, asuminen yms.) saatava muillekin.
- ▶ Tutkimusta yhteisasumisen ongelmista.
- ▶ Kaupunkisuunnittelussa otettava huomioon eri tarpeet samoilla alueilla.
- ▶ Käsityöt ja luonnossa touhuaminen voisi korvata tuotteiden/viihteen kuluttamisen.
- ▶ Käsityöryhmiä pystyyn.
- ▶ Vapaaehtoistyöstä jokin korvaus, opintopisteitä tms. (vapaaehtoisrohkaisuraha).

Yhteenveto

Tämä tapahtuman aikana koottu esitys julkaistaan tapahtuman sivulla:

<https://sivistyksenpuolustajat.fi/2024/poikkitieteellistä-pohdiskelua.html>

Kiitos osallistujille.

Ratkaisuehdotuksia saa jatkokehittää ja alkaa toteuttamaan!